യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണം 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 52

ശ്രീരാമ ഉവാച .
ബോധോ ജഗദിവാഭാതി മുനേ യേന ക്രമേണ ഹ .
തം ക്രമേണ ക്രമം ബ്രൂഹി ഭൂയോ ഭേദനിവൃത്തയേ .. 1
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
വൃക്ഷസ്യേവ വിമൂഢസ്യ യദ്ദൃഷ്ടൗ തത്സ്വചേതസി .
യന്ന ദൃഷ്ടൗ ന തച്ചിത്തേ ഭവത്യല്പതരസ്മൃതേ .. 2
ഭവ്യഃ പശ്യതി ശാസ്ത്രാർഥമേവ പൂർവാപരാന്വിതമ് .
ന ദൃഷ്ടിവിഷയം വസ്തു യത്പശ്യതി കരോതി തത് .. 3
ഭാവാനുഷ്ഠാനനിഷ്ഠഃ സൻ ശാസ്ത്രാർഥൈകമനാ മുനിഃ .
ഭൂത്വോപദേശം ത്വമിമം ശൃണു ശ്രവണഭൂഷണമ് .. 4
ഇയം ദൃശ്യഭരഭ്രാന്തിർനന്വവിദ്യേതി ചോച്യതേ .
വസ്തുതോ വിദ്യതേ നൈഷാ താപനദ്യാം യഥാ പയഃ .. 5
ഉപദേശ്യോപദേശാർഥമേനാം മദുപരോധതഃ .
സത്യാമിവ ക്ഷണം താവദാശ്രിത്യ ശ്രൂയതാമിദമ് .. 6
കുത ഏഷാ കഥം ചേതി വികല്പാനനുദാഹരൻ .
നേദമേഷാം ന ചാസ്തീതി സ്വയം ജ്ഞാസ്യസി ബോധതഃ .. 7
യദിദം ദൃശ്യതേ കിംചിജ്ജഗത്സ്ഥാവരജംഗമമ് .
സർവം സർവപ്രകാരാഢ്യം കല്പാന്തേ തദ്വിനശ്യതി .. 8
അസ്യ ഭാഗവിഭാഗാത്മാ നാശോ ഽവശ്യമവാരിതഃ .
ബിന്ദുനാ ബിന്ദുനാ ബോധേ ഉദ്ധൃതസ്യാസ്തി ഹി ക്ഷയഃ .. 9
ഏവം സ്ഥിതേ ദ്രവ്യനാശേ ബ്രഹ്മണസ്തന്മയത്വതഃ .
നാനന്തത്വം ന ചാസ്തിത്വം ന ച വൈ സംഭവത്യലമ് .. 10
മദശക്തിരിവ ജ്ഞാനമിതി നാസ്മാസു സിധ്യതി .
ദേഹോ വിജ്ഞാനതോ ഽസ്മാകം സ്വപ്നവന്ന തു തത്ത്വതഃ .. 11
നശ്യത്യേവ ച ദൃശ്യശ്രീഃ സൈവ നാന്യൈവ നൈവ ച .
ഇത്ഥം ഭവേത്സമുചിതം കൃതം ശാസ്ത്രം ച നാന്യഥാ .. 12
സൈവൈതീത്യസമുല്ലേഖം കഥം നഷ്ടസ്യ സംഭവഃ .
തദ്രൂപാന്യേതി യുക്തം സ്യാദനുഭൂതാനുഗാ വയമ് .. 13
സൈവ വ്യോമതയൈവാസീദിത്യസത്യൈവ സാ കഥമ് .
തഥൈവ വ്യോമസംസ്ഥാ ചേന്നാശം തർഹി ന സാ ഗതാ .. 14
കാര്യകാരണയോരേകരൂപതൈവം യദാ തദാ .
കാര്യകാരണതാഭാവാദൈക്യമേവാസ്മദാഗമഃ .. 15
ശൂന്യത്വമുപലമ്ഭത്വം യദ്ഗതം നഷ്ടമേവ തത് .
അന്യസ്തർഹി ഭവേന്നാശഃ കീദൃശഃ കില കഥ്യതാമ് .. 16
നഷ്ടം ഭൂയസ്തദുത്പന്നമിതി യത്പ്രത്യയേതി കഃ .
നശ്യത്യവശ്യം തേനേദം പുനരന്യത്പ്രവർതതേ .. 17

മധ്യേ മധ്യേ യദുത്സേധഫലാദ്യവയവൈകികാ .
ആദേഹം ബീജസത്താസ്തി കാര്യകാരണതാ കുതഃ .. 18
ദേശകാലക്രിയാത്മൈകം യഥാദൃഷ്ടമിഹ സ്ഥിതമ് .
ബീജമേവൈകകർമാതോ ന ഘടഃ പടകാര്യകൃത് .. 19
സർവദർശനസിദ്ധാന്തേ നാസ്തി ഭേദോ ന വസ്തുനി .
പരമാർഥമയേ തേന വിവാദേന കിമത്ര നഃ .. 20
ഇദം ശാന്തമനാദ്യന്തം തദ്രൂപത്വാദ്വിചാരതഃ .
വ്യോമാഭം ബോധതാമാത്രമനുഭൂതിപ്രമാണതഃ .. 21
യഥൈതന്നാനുഭൂതം സദ്യഥൈതദനുഭൂയതേ .
യഥൈതത്സിദ്ധിമാപ്നോതി തദിദം കഥ്യതേ ക്രമാത് .. 22
മഹാകല്പാന്ത ഉന്നഷ്ടേ സർവസ്മിന്ദൃശ്യമണ്ഡലേ .
ആമഹാദേവപര്യന്തം സമനോബുദ്ധികർമണി .. 23
വ്യോമന്യപി ശമം യാതേ കാലേഽപ്യകലിതസ്ഥിതൗ .
വായാവപി ത്വപഗതേ തേജസ്യത്യന്തമസ്ഥിതേ .. 24
തേജസ്യപി ഗതേ ധ്വംസം വാര്യാദൗ സുചിരം ക്ഷതേ .
അലമന്തമനുപ്രാപ്തേ സർവശബ്ദാർഥസംചയേ .. 25
ശിഷ്യതേ ശാന്തബോധാത്മ സദച്ഛം ബാധ്യവർജിതമ് .
അനാദിനിധനം സൗമ്യം കിമപ്യമലമവ്യയമ് .. 26
അവാച്യമനഭിവ്യക്തമതീന്ദ്രിയമനാമകമ് .
സർവഭൂതാത്മകം ശൂന്യം സദസച്ച പരം പദമ് .. 27
തന്ന വായുർന ചാകാശം ന ബുദ്ധ്യാദി ന ശൂന്യകമ് .
ന കിംചിദപി സർവാത്മ കിമപ്യന്യത്പരം നഭഃ .. 28
തദ്വിദാ തത്പദസ്ഥേന തന്മുക്തേനാനുഭൂയതേ .
അന്യൈഃ കേവലമാമ്നാതൈരാഗമൈരേവ വർണ്യതേ .. 29
ന കാലോ ന മനോ നാത്മാ ന സന്നാസന്ന ദേശദിക് .
ന മധ്യമേതയോർനാന്തം ന ബോധോ നാപ്യബോധിതമ് .. 30
കിമപ്യേവ തദത്യച്ഛം ബുധ്യതേ ബോധപാരഗൈഃ .
ശാന്തസംസാരവിസരൈഃ പരാം ഭൂമിമുപാഗതൈഃ .. 31
പ്രതിഷിദ്ധാ മയൈതേ തു യേഽർഥാഃ സർവത്ര തേ സ്ഥിതാഃ .
അസ്മദ്ബുദ്ധ്യാ പരിച്ഛേദ്യാഃ സൗമ്യാമ്ഭോധേരിവോർമയഃ ..32
യഥാസ്ഥിതം സ്ഥിതാഃ സർവേ ഭാവാസ്തത്ര യഥാ തഥാ .
അനുത്കീർണാ മഹാസ്തമ്ഭേ വിവിധാഃ ശാലഭഞ്ജികാഃ.. 33
ഏവം തത്ര സ്ഥിതാഃ സർവേ ഭാവാ ഏവം ച ന സ്ഥിതാഃ .
അസർവാത്മൈവ സർവാത്മ തദേവ ന തദേവ ച .. 34
പദം യഥൈതത്സർവാത്മ സർവാർഥപരിവർജിതമ് . .
യഥാ തത്ര ച പശ്യന്തി തത്രൈകപരിണാമിനഃ .. 35
സർവം സർവാത്മകം ചൈവ സർവാർഥരഹിതം പദമ് .
സർവാർഥപരിപൂർണം ച തദാദ്യം പരിദൃശ്യതേ .. 36
തവൈതാവന്മഹാബുദ്ധേ സർവാർഥോപശമാത്മകമ് .
ന സമ്യഗ്ദാനമുത്പന്നം സംശയോഽത്ര നിദർശനമ് .. 37

യഃ പ്രബുദ്ധോ നിരാഭാസം പരമാഭാസമാഗതഃ .
സ്വച്ഛാന്തഃകരണഃ ശാന്തസ്തം സ്വഭാവം സ പശ്യതി .. 38
അയം ത്വമഹമിത്യാദിത്രിംകാലഗജഗദ്ഭ്രമഃ .
തത്രാസ്തി ഹേമപിണ്ഡാന്തരിവ രൂപകജാലകമ് .. 39
ഹേമപിണ്ഡാദ്യഥാ ഭാണ്ഡജാലം നാനോപലഭ്യതേ .
തഥാ ന ലഭ്യതേ ഭിന്നം പരമാർഥഘനാജ്ജഗത് .. 40
സർവദൈവ ഹി ഭിന്നാത്മാ സ്വാങ്ഗഭൂതോപലമ്ഭദൃക് .
സ ജഗദ്ദ്വൈതമേവേദം ഹേമേവാങ്ഗദരൂപകമ് .. 41
രിക്തം ദേശാദിശബ്ദാർഥൈർദേശകാലക്രിയാത്മകമ് .
യഥാസ്ഥിതമിദം തത്ര സർവമസ്തി ന വാസ്തി ച .. 42
യഥോർമ്യാദി സമേ തോയേ ചിത്രം ചിത്രകൃദീഹതേ .
ഭാണ്ഡവൃന്ദം മൃദഃ പിണ്ഡേ തഥേദം ബ്രഹ്മണി സ്ഥിതമ് .. 43
തഥൈതദത്ര നോ ഭിന്നം നാഭിന്നം നാസ്തി ചാസ്തി ച .
നിത്യം തന്മയമേവാച്ഛം ശാന്തേ ശാന്തമിദം തഥാ .. 44
അനിഖാതൈവ ഭാതീയം ത്രിജഗച്ഛാലഭഞ്ജികാ .
സ്വരസസ്യേവ ദൃശ്യത്വമിതാ ബ്രഹ്മണി ദാരുണി .. 45
നിഖാതാ ദൃശ്യതാം യാന്തി സ്തമ്ഭസ്ഥാഃ ശാലഭഞ്ജികാഃ .
അസ്മിന്നക്ഷോഭ്യ ഏവാന്തസ്തരങ്ഗാഃ സൃഷ്ടിദൃഷ്ടയഃ .. 46
സരസ്യതിരസേ ഭാന്തി ചിദ്ഘനാമൃതവൃഷ്ടയഃ .
അവിഭാഗേ വിഭാഗസ്ഥാ അക്ഷോഭേ ക്ഷുഭിതാ ഇവ .
അവിഭാതാ വിഭാന്തീവ ചിദ്ഘനേ സൃഷ്ടിദൃഷ്ടയഃ .. 47
പരമാണൗ പരമാണാവത്ര സംസാരമണ്ഡലമ് .
വിഭാതി ഭാസുരാരമ്ഭം ന വിഭാതി ച കിംചന .. 48

ആകാശകാലപവനാദിപദാർഥജാത-
മസ്യാങ്ഗമങ്ഗരഹിതസ്യ തദപ്യനങ്ഗമ് .
സർവാത്മകം സകലഭാവവികാരശൂന്യ-
മപ്യേതദാഹുരജരം പരമാർഥതത്ത്വമ് .. 49

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോപായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ+ ബ്രഹ്മ+സ്വരൂപ-വർണനംൻ നാമ+ ദ്വി/
പഞ്ചാശഃസ് സർഗഃ .. 52 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
16.12.2023